

també alguna vida arcaica en català, amb aquesta mateixa dissimilació. Car la Manescalía del S. xv que extractà Balari a la Nacional de París, preceptua que el cavall ideal ha de tenir «engres grans e redones» (veg. cita in extenso en el *DBal.*, p. 297, lín. 73). El mateix mot deu figurar en la maledicció tradicional de certes comarques, on s'abomina de certes coses com de la *ingra de bet* (veg. el context que he citat s. v. *requinta* en *CINC*) ¿seria potser un *ingre de pest* 'bubó, glànola' alterada popularment com si continués *be* 'anyell' o cosa semblant? ¿O es tractaria d'alguna *Bet* (Elisabet) non-sancta?

Avui *engonal* és un mot poc conegut de molts en cat. central, on per desgràcia el mal coneixement del català per part de llevadores, merques, tocòlegs, etc., ha fet que molts emprin el castellanisme *ingles*. Però resta viu en moltes comarques; no em consta que sigui així a Mallorca, però sí que el registrava ja el menorquí Febrer i Cardona, i és ben popular a moltes comarques entre altres l'Empordà, on crec que el reapregué Coromines: «fins l'Úrsula, ajupida per posar un tupí a la llar, havia hagut de donar una plantofada al bordegàs desvergonyit que li forollava els *engonals* per sota les faldilles», *Silèn* (cap. 20, O. C., 104a20). Hi havia una dita vulgar valenciana «Ni pusses en los camals, / ni lledelles en los *angonals*» (Carles Ros, *AdagesR* 1736, 78).

ENGONARI. *Carrer de l'Engonari*, era un de la ciutat de València on hi havia l'estàtua d'Atlas o d'un Atlant: «l'Engonari era un ninot, molt antic y anomenat, / que en la Llongeta de l'oli / estava dins un forat», *MGadea* (T. *del Xè* 1, 74). Com que Atlas aguanta el món i allí figura aguantant un edifici, es comprèn que el poble de la ciutat generalitzés el sentit, resultant-ne el val. «engonari: poste», registrat pel dicc. val. de Lamarca (1840). La representació tradicional és la d'un gegant ajupit o mig doblegat pel pes esclafador de la Terra. Ja Carles Ros, mj. S. XVIII, l'usava generalitzat i alludint a la posició doblegada i angoixosa de la famosa estàtua: «los potecaris / --- / faltant-los los receptoris / de begudes y porguetes, / com no tocaran pessetes, / seran tots uns *engonaris*».

No és irracional de pensar que el P. Texidor reporti, un poc confusament, una explicació etimològica encertada, en dir que «ve d'una paraula grega que significa doblegar el genoll». Car fóra versemblant imaginar que per a un palau de València vagin encomanar l'estàtua a un escultor del Renaixement amb coneixements de grec, i aquest hi vagi inscriure en lletres gregues (més aviat majúscules) *ATAAE EN ΓΟΝΑΣΙ* 'Atlas (aguantant-se mig) de genolls (per força dels genolls)' [*Ἄτλας ἐν γόνασι*]. Valencians mig cultes, però no prou coneixedors de les lletres gregues (més o menys imperfectes, com N i no H) haurien pres la sigma per una R o per una *rbo* majúscula o minúscula, i prenent-ho com un adj. cat. en *-ariu(s)* ho haurien malentès, ells o la gent més vulgar, com un epítet d'Atlas, sinònim de 'puntal, mun-

tant'.

Engondolir-se, V. *condolir-se* (DOLDRE) *Engonellat*, V. *gonella*

Engonjar (1859, *DAmen.*): bàsicament alteració d'*engronsar* (GRONXAR), però inspirada en el concepte de la gronsa, tremuja i *golfo* (cat. preliterari *gónfols* > *gólfo(n)s*) com a estris que «gronxen» o «engronxen» (cf. ribag. i cat. occid. *guansa/gruança* 'tremuja', arag. *ALGUAZA* 'golfo', DCEC, s. v. de procedència mossàrab però de la mateixa etimologia). Com que aquest *engonjar* 'gronjar' no s'ha conservat més que a Sóller, Búger i Campanet, zona mallorquina rica en romanalles mossàrabs, és versemblant que el nostre *engonjar* ho sigui també, donats els seus paral·lels etimològics, majorment usant-se *gronsa* per a 'golfo' en una altra zona tan densa en mossarabismes com Altea-Pego.

Engony, V. *enguany* (ANY)

Engordany: fonèticament inadmissible, en tot cas, l'etimologia que indica *AlcM*; potser NP germànic, veg. *E. T. C.* II, 9, 26n.; si bé l'anàlisi germànica que s'hi suggereix tampoc no és ben segura, més que més havent-hi algun altre cas de components antroponímics d'aquesta procedència en INGUR- i en -DAN(I), mentre que el S. XIII fóra data molt primerenca per al fenomen fonètic *-gja*: > *-go*.

Engordar, *engordir*, V. *gord* *Engorgada*, *engorgar*, V. *gorga*; per a la veu dels galls dindi, veg. nota a *engaluar* (supra) *Engorgolador*, *engorgolar*, V. *gorga* *Engorja*, *engorjada*, *engorjar*, *engorjat*, V. *gorja* (GORGA) *Engormandir*, V. *gormand*

Engormar 'desaiguar', en un doc. tortosí de 1342, és paral·lel del cast. ant. *gormar* 'vomitar' i encara que no serà castellanisme, deu ser mot mossàrab del mateix origen que el castellà (veg. *GORMAR*, DCEC); el seu sinònim *engranar* potser és també una renovació d'un **engrumar* català corresponent al cast. *gormar* (port. ant. *gosmar/gromar*, n. 3), canviat per una espècie de metacedeusi, per tal com cat. *grana* és equivalent d'*engruna* i d'oc. *grum*. Però també ha estat llegit *engormar* (veg. *corn* 'racó').

Engorroniment, *engorronir*, *engorronit*, V. *gorró* = cast. *gorrón* de GORRA; però sens dubte tant en català (on el mot és més tardà) com en castellà (en gran part calcat o influït d'aquest) hi ha hagut superposició i combinació d'aquesta família, amb la del cast. antiq. *ENGORRAR* 'retardar' (DCEC). *Engorrós* és netament castellanisme (*engorroso* derivat d'*engorra*, *engorro*, i aquest d'*engorrrar*).

Engosadura (JAmades, *Vocab. dels Pastors*, BDC XIX, 1931, 132, d'on el pren *AlcM*), probablement està per *agosadura* de *aguós* = AQUOSUS 'aigualós'.

Engospa, *engospar*, V. *copsar*; però en el sentit que li atribueix el *DAmen.* és versemblant (no figurant en cap altra font) que sigui degut a una confusió de lexicògraf entre el mall. *engospar* i el cast. *agazapar*.